

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 10, 2016 [Назад](#) [Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 658.155.018

*А. І. Пастушенко,
аспірант кафедри фінансів та банківської справи,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро*

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРИБУТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Anna Pastushenko,
assistant of finance and banking department
Dnipropetrovsk State Agrarian and Economic University, Dnipro*

QUALITY PROFIT MANAGEMENT IN FARMS

У статті розглянуто поняття якості прибутку в системі управління останнім. Визначено ряд вимог щодо ефективного управління прибутком підприємства. Досліджено категорію «якість прибутку» та «управління якістю прибутку сільськогосподарських підприємств» в контексті наукових праць різних вчених. Визначено основну мету якості прибутку, функції та цілі. Зазначено послідовність розрахунків із визначення якості прибутку.

The concept of quality profit in system of its management is considered in the article. It is determined the number of requirements for the effective management of the enterprise profit. The category of «earnings quality» and «quality management profit farms» investigated in the context of scientific works of various scientists. It is determined the main object of quality profit, its functions and aims. Sequence of calculations of quality profit determination is indicated.

Ключові слова: *якість прибутку, управління якістю прибутку, оцінка якості прибутку, стратегія управління якістю прибутку.*

Keywords: *quality profit, management of enterprise quality profit, estimation of quality profit, the strategy of quality profit management.*

Постанова проблеми. Прибуток у ринкових умовах господарювання відіграє ключову роль у діяльності будь-якого підприємства і соціально-економічному розвитку країни в цілому. Тому питання максимізації прибутку підприємств в умовах ринкової економіки є актуальним як для науковців, так і для практиків, але в умовах господарювання за високого рівня конкурентної боротьби недостатньо отримання підприємством прибутку певної величини. Важливу роль відіграють якісні характеристики розвитку підприємства та першочерговим стає питання отримання прибутку необхідної якості за заданого обсягу. Мета оцінки якості прибутку полягає в тому, щоб визначити оптимальне формування та розподіл прибутку підприємства і на цій основі забезпечити раціональність джерел фінансування розвитку виробництва, інновацізацію підприємства, його поточну та стратегічну конкурентоспроможність. Контроль спрямований на встановлення об'єктивної істини щодо достовірності, правдивості і законності відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходів та фінансових результатів, що в кінцевому підсумку впливає на величину та якість отриманого підприємством прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління якістю прибутку висвітлювали в своїх працях багато науковців, серед яких можна виділити наступних: Баканов М. І., Березіна О.В., Бернштайн Л.А., Бланк І.А., Зінченко О.А., Нагайчук В. В. та ін.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження сутності категорії «якість прибутку» та питання управління останнім у сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Прибуток – одна із складних економічних категорій, ввченню якої присвятили свої праці такі відомі вчені як Т. Мен, У. Петті, А. Сміт, Д. Рикардо, Ж.-Б. Сей, К. Маркс, Й. Шумпетер, Ф. Найт, П. Самуельсон. Протягом сторіч досліджувалася дана категорія, були сформовані різні концепції формування прибутку. Безперечно що прибуток являє собою мету та стимул підприємницької діяльності в цілому, винагорода за підприємницькі здібності. Крім за ринкових умов підприємство ще має бути конкурентоспроможним, оскільки «чим вищий рівень конкурентоспроможності тим більший обсяг і якість прибутку» [4, 13].

Прибуток – це певний гарант соціально-економічного прогресу, а його відсутність – найяскравіший доказ регресу та соціальної напруги [12]. Тобто це вартісна, грошово-фінансова категорія, яка втілює в собі всі фази економічного відтворення – виробництво, розподіл та обмін [9].

Отже, прибуток – це та частина виручки від реалізації, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу, комерційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємства, та слугує засобом відтворення і головним мотивом здійснення такої діяльності для власників підприємства в поточному і перспективному періоді, а також є основною характеристикою ефективності цієї діяльності. Дане поняття синтезує всі сторони діяльності підприємства та наочно відображає ефективність його діяльності: зміну доходів, величину витрат, рівень використання ресурсів у процесі виробничої діяльності підприємства.

На формування та розподіл прибутку підприємства впливають як зовнішні так і внутрішні фактори. До зовнішніх факторів впливу відносять: економічні умови господарювання, місткість ринку, платоспроможний попит споживачів, інфляційні процеси, державне регулювання діяльності підприємств та ін. Особливе значення має рівень, динаміка та коливання платоспроможного попиту, оскільки він визначає стабільність одержання прибутку.

До чинників внутрішнього характеру, під впливом яких формується прибуток, належать: обсяг та якість продукції, що випускається й реалізується, рівень собівартості та інших витрат, ціна продукції, технічний стан виробничих фондів, рівень організації праці та виробництва, якість менеджменту різних рівнів.

Критерієм і показником ефективної діяльності підприємства є прибуток і його якість. Якість формування прибутку визначається стабільністю темпів зростання прибутку, дією позитивних та негативних факторів на його формування, питомою вагою прибутку від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності

в результатах звичайної діяльності та іншими характеристиками.

У сучасних наукових дослідженнях вітчизняних науковців широко використовується поняття «якість фінансового результату», що, на наш погляд, відображає взаємозв'язок між показниками прибутку підприємства та іншими якісними показниками його діяльності. Безумовним є те, що зростання показника якості фінансових результатів за умови прибуткової діяльності суб'єкта господарювання забезпечує зростання потенціалу підприємства та є важливим елементом його стратегічного розвитку.

В сучасних умовах господарювання важливу роль відіграють якісні характеристики розвитку підприємства. Тому при управлінні прибутком підприємства важливо враховувати саме цей аспект. Першочерговим стає питання отримання прибутку необхідної якості за заданого його обсягу [5].

Так, Турило А.М. та Зінченко О.А. зазначають, що якість прибутку показує наскільки підприємство забезпечує інноваційну діяльність і наскільки остання, в кінцевому підсумку, призводить до поліпшення економіки підприємства за певний проміжок часу [13]. Деякі особливості категорії «якість прибутку» розглянуто в працях А.І. Бланка. Так, у праці зазначено, що якість прибутку – це узагальнена характеристика структури джерел формування прибутку підприємства. Однак визначенню сутності, розробленню методики управління та оцінюванню «якості прибутку» у сучасних дослідженнях недостатньо приділяють уваги.

Разом з тим, Зінченко О.А. зазначає, що загальну діяльність підприємства (всі види діяльності підприємства разом: операційна, інвестиційна і фінансова) треба оцінювати за показником якості прибутку, що базується на величині ЕВІТ (прибутку підприємства до сплати відсотків за позичками та податків), а також сукупного капіталу (валюта балансу підприємства). Якість прибутку – це узагальнена характеристика структури джерел формування прибутку підприємства [5]. Хістева О. здійснює кількісне оцінювання якості прибутку підприємства, поклавши в її основу фінансові підходи і коефіцієнти [14].

У працях Еванса Дж. Р. відзначається, що мета оцінювання якості прибутку полягає в тому, щоб визначити оптимальне формування та розподіл прибутку підприємства і на цій основі забезпечити: 1) раціональність джерел фінансування розвитку виробництва; 2) інновацізацію підприємства; 3) поточну і стратегічну конкурентоспроможність підприємства [15].

Л.А. Бернштейн пов'язує якість прибутку з чинниками, що її визначають, які поділяє на три групи, зокрема ті, що пов'язані з обліковою політикою, можливостями щодо створення резервів для обслуговування активів, підтримки та збільшення рентабельності, рівнем менеджменту на підприємстві. Поняття якості прибутку виникло через потребу надати базу для порівняння прибутку різних підприємств та збагнути з метою оцінки відмінності в якості [2].

М. Баканов, Л. Бернштейн, І. Бланк, Ф. Бутинець, О. Зінченко, В. Мелетьєва, С. Мних, Н. Подлужна, А. Турило, О. Чимирис та ін. вважають за необхідне визначити окремо економічні категорії «прибуток» та «якість прибутку», а вивчення якості прибутку здійснювати за багатьма критеріями.

Так, одні вчені якість прибутку пов'язують з проблемою достовірності й реальності звітності та частотою зміни облікової політики, однак вони не акцентують уваги на джерелах формування прибутку. Інші вчені вважають, що якість прибутку – це узагальнена характеристика джерел формування прибутку, однак перспектива отримання його в подальшому періоді і можливість використання в інвестиційній та фінансовій діяльності ними не розглядається [2, 3].

Водночас серед науковців існує ще така точка зору, згідно з якою якість прибутку визначається як характерний стабільний рівень прибутку, а також ступінь використання господарських резервів для його досягнення. Разом з тим, як зазначає Зінченко О.А., «оцінка рівня якості прибутку підприємства є самостійною задачею і значення її зростає прогресуючими темпами» [6].

Якість прибутку підприємства на стадії його використання залежить від того, яка частина чистого прибутку буде спрямована на інвестування, а яка – на споживання, та наскільки ці пропорції сприятимуть загальному зростанню економічної ефективності підприємства. Оцінка якості прибутку на етапі використання базується на зіставленні планових показників з фактичними [1, 8].

Якість прибутку є абстрактною величиною, оскільки вона визначається не через конкретні властивості, як для будь-якого виду матеріального товару, а через опосередковані ознаки. Стратегія управління якістю прибутку є важливим елементом фінансової стратегії, яка базується на процесах інновацізації виробництва, враховує зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищах і є основним напрямком зростання економічної ефективності підприємства. Така стратегія гарантовано дозволяє забезпечити збільшення нових інвестиційних ресурсів та загального рівня економічної безпеки підприємства. В основі стратегічного управління якістю прибутку лежить стратегічне планування прибутку і його якості [13].

Слід зауважити, що категорія «якість прибутку» охоплює не тільки етап формування прибутку, а також етапи розподілу і використання прибутку, оскільки характеризує операційний, інвестиційний і фінансовий прибуток.

Якість прибутку як фінансовий процес, що виступає об'єктом управління, має відповідати ряду наступних умов: безперервність функціонування; наявність системи статистичних методів контролю; наявність можливості реального функціонування процесу формування прибутку; наявність реальної можливості вирішувати за допомогою прибутку високої якості технологічних проблем; максимізація прибутку високого ступеня якості [16]. Як об'єкт управління якість прибутку являє собою сукупність функціональних характеристик, зміст яких відповідає стратегічним цілям підприємства. Основними характеристиками прибутку високої якості є безпека (свідчить про відсутність залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності та наявність власних можливостей у максимально повному обсязі забезпечувати відтворювальний процес на розширеній основі), достовірність (забезпечується кваліфікацією робітників фінансового сектору підприємства, високопрофесійним рівнем організації даного виду роботи), надійність (містить у собі зміст процесів, які забезпечують безперервність, регулярний характер процесу надходження прибутку та максимально повне використання його суми на фінансування потреб власного розвитку) [15].

Висока якість операційного прибутку характеризується зростанням обсягу випуску продукції, зниженням рівня операційних витрат тощо, а низька – зростанням цін на продукцію без збільшення обсягу її випуску й реалізації в натуральних показниках.

Виходячи із цього, якість прибутку визначається її реальною цінністю і кількісно вимірюється відношенням прибутку від операційної діяльності (*Π_o*) до загального фінансового результату від звичайної діяльності підприємства:

$$K = \Pi_o / \Pi$$

Чим вище це співвідношення, тим вища якість прибутку й навпаки. Одночасно цей показник можна використовувати як критерій оптимізації фінансового стану підприємства.

Одним з важливих критеріїв високої якості прибутку є реальність відображення фінансових результатів у звітності підприємства. Підтвердження достовірності такої інформації здійснюється аудитором на основі перевірки правильності та реальності показників [10].

Для визначення рівня якості операційного прибутку потрібно розробити відповідні критеріальні ознаки. Необхідно враховувати, що поняття «висока» і «низька якість» стосуються також фінансового, інвестиційного і загального прибутку підприємства.

Таке визначення категорії «якість прибутку» з позиції якісної оцінки свідчить, що чим вищий рівень інновацізації виробництва і краща система його організації та управління, тим вищою за інших рівних умов буде якість прибутку.

Мета оцінки якості прибутку полягає в тому, щоб визначити оптимальне формування та розподіл прибутку підприємства і на цій основі забезпечити:

- раціональність джерел фінансування розвитку виробництва;
- інновацізацію підприємства;
- поточну і стратегічну конкурентоспроможність підприємства.

Якісний розподіл прибутку передбачає оптимальне співвідношення реінвестування прибутку та його використання на споживання.

Суттєво знижує якість прибутку необґрунтована структура капіталу та джерел його формування, низькі показники управління активами, платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності протягом тривалого періоду [11].

В якості функції цілі:

1) для підприємства в цілому приймається максимізація прибутку до сплати відсотків за позичками та податків (ЕВІТ) за вирахуванням нормативно-встановленої частини капіталу підприємства;

2) для власників підприємства приймається максимізація чистого прибутку за вирахуванням нормативно-встановленої частини власного капіталу, яка підлягає реінвестуванню в активи підприємства.

Максимізація прибутку здійснюється в умовах наступних обмежень:

- капітальних ресурсів;
- виробничих запасів;
- кадрового складу;
- продуктивності праці, тощо.

Досліджуючи вплив якості прибутку на ефективність функціонування підприємств було встановлено, що якість прибутку й ефективність функціонування

підприємства є взаємопов'язаними та взаємозалежними чинниками.

Основним показником оцінки якості прибутку підприємства слід вважати частку прибутку від основної діяльності у величині фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, оскільки саме прибуток від основної діяльності є основним джерелом формування прибутку підприємства.

Послідовність розрахунків із визначення якості фінансового результату за поданим методичним підходом передбачає реалізацію таких етапів:

1. Сформувати масив вихідної інформації щодо фінансових результатів від основної діяльності та звичайної діяльності до оподаткування за підприємствами вибіркової сукупності за визначений період часу.
2. Визначити коефіцієнт якості фінансового результату за кожним із підприємств вибіркової сукупності за окремі періоди часу.
3. Визначити рівень якості фінансового результату. Для оцінювання рівня якості фінансового результату використати відповідну шкалу оцінювання.
4. Визначити варіацію коефіцієнта якості фінансових результатів за кожним із підприємств вибіркової сукупності.
5. Оцінити стійкість джерел формування фінансового результату за кожним із підприємств [4].

Висновки. Прибуток є джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, і чим вище рівень прибутку, тим менш потреба підприємства у залученні фінансових коштів із зовнішніх джерел і вище рівень самофінансування свого розвитку. Він являє собою різницю між сукупними доходами і сукупними витратами підприємства, або між ціною реалізації та собівартості продукції та характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Його одержання є обов'язковою умовою забезпечення його самофінансування і зміцнення конкурентоспроможності на ринку.

Економічний ефект у вигляді прибутку безпосередньо пов'язаний з усіма економічними ресурсами підприємства та виникає в процесі їх безпосереднього використання. Тому від стану ресурсів, їх збалансованості та ефективного використання залежить ефективність усієї виробничо-господарської діяльності підприємства. Конкретний розмір та якість прибутку підприємства утворюються в процесі його економічної діяльності.

Найважливішими факторами росту прибутку є збільшення обсягу реалізації продукції, підвищення продуктивності праці, зниження собівартості, поліпшення якості продукції. Отже, основним джерелом зростання прибутку є зниження собівартості та збільшення доходу від реалізації, що досягається зростанням обсягу продажу продукції, поліпшенням її якості, розширенням асортименту та пошуками ринків збуту продукції з найбільш вигідною ціною. При здійсненні аналітичної оцінки якості прибутку необхідно приділяти значну увагу дослідженню напрямів оптимізації витрат, визначенню основних складових фінансових результатів, впливу на їх формування облікової політики підприємства та ділового іміджу.

Таким чином, нові підходи до управління прибутком підприємства дозволяють більш повно і ґрунтовно визначити його якісні складові, що сприятиме розробці та реалізації високоєфективної конкурентоспроможної загальної стратегії розвитку підприємства.

Список використаних джерел.

1. Баканов М. И. Оценка качества прибыли торгового предприятия [Электронный ресурс] / М. И. Баканов, В. В. Мелетьева // Аудит и финансовый анализ. – 2002. – № 4. – Режим доступа : <http://www.manage.ru/marketing>.
2. Бернстайн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация : [пер. с англ.] / научн. ред. перевода чл.-кор. РАН И. И. Елисеєва ; гл. ред. серии проф. Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 624 с.
3. Бланк И. А. Управление прибылью [Текст] / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 544 с.
4. Висока О.Є. Економічна сутність прибутку та концепції його формування / О.Є. Висока // [Наукві праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_46). – 2010. – Вип. 17. – С. 293-299. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_46.
5. Зінченко О.А. Визначення показників рентабельності на основі величини якості прибутку / О.А. Зінченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2009. – № 28. – С. 150–155.
6. Зінченко О.А. Вимірювання якості прибутку підприємства з позиції його конкурентоспроможності / О.А. Зінченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. - №29. – С. 96-99.
7. Зінченко О.А. Управління якістю фінансового результату підприємства / О.А. Зінченко // Економіка та управління підприємствами. – 2010. – № 1(103). – С. 109-114.]
8. Нагайчук В. В. Методические подходы к оцениванию качества прибыли предприятия / В. В. Нагайчук, О. В. Мороз / Современный научный вестник : научно-теоретический и практический журнал. Серия: Экономические науки. – Белгород, 2013. – № 4 (143). – С. 39-43.
9. Приказок О. // Теоритичні підходи до визначення сутності прибутку підприємств. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка № 86 2006 р.- С. 48-52.
10. Русак Н. А. Оценка качества прибыли / Н. А. Русак, В. А. Русак // Финансовый анализ субъекта хозяйствования : справ. пособие. – Минск : Выssh. shk., 1997. – С. 183–186.
11. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навчальний посібник] / Терещенко О. О. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
12. Туріяньська М.М. // Прибуток – важливе внутрішнє джерело інвестиційних ресурсів. Вісник ДонДУЕТ № 3 (27) 2005 р.- С. 94-99.
13. Турило А.М. Аналітико-графічний підхід до вимірювання якості прибутку підприємства / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Економіка промисловості. – 2009. - №4. – С. 171-175. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econpr_2009_4_28.
14. Хістієва О.В. Якість прибутку та його вплив на сталий розвиток торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / О.В. Хістієва; Дон.держ. ун-т. економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського. – Донецьк, 2006. – 26 с.
15. Цибок О.В. // Прибуток у господарській діяльності підприємницьких структур на сучасному етапі трансформації економічної системи. Формування ринкових відносин в Україні № 3 2005 р.- С. 137-140.
16. Чмириш О.В. // Управління якістю прибутку підприємства. Вісник ДонДУЕТ № 3 2003 р.- С. 310-319.
17. Эванс Дж. Р. Маркетинг : пер. с англ. / Дж.Р. Эванс, Б. Берман / науч. ред. А.А. Горячев. – 1990. – 350 с.

References.

1. Bakanov, M. Y. and Melet'eva, V.V. (2002), "Estimation of quality of profit of the trading enterprise", *Audit y finansovyy analiz*, vol. 46 available at: <http://www.manage.ru/marketing> (Accessed 04 Oct 2016).
2. Bernstaj, L. A. (2003), *Analiz finansovoj otchtnosti: teoriya, praktyka u ynterpretatsiya* [Analysis of financial statements: theory, practice and interpretation], *Fynansy y statystyka*, Moscow, Russia.
3. Blank, Y. A. (1998), *Upravlenye prybyl'iu* [Profit Management], Nyka-Tsentr, Kyiv, Ukraine.
4. Vysoka, O.Ye. (2010), "The economic essence of the concept of profit and its formation", *Ekonomichni nauky*, vol. 17, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_17_46 (Accessed 04 Oct 2016).
5. Zinchenko, O.A. (2009), "Determination of the profitability based on the value as income", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 28, pp. 150–155.
6. Zinchenko, O.A. (2010), "Measuring the quality of company profits from a position of competitiveness", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 29. pp. 96-99.
7. Zinchenko, O.A. (2010), "Quality management of financial results of enterprises", vol.1(103), pp. 109-114.
8. Nahajchuk, V. V. and Moroz, O.V. (2013), "Methodical approaches to the estimation of the quality of the company's profit", *Ekonomycheskye nauky*, vol. 4, pp. 39-43.
9. Prykaziuk, O. (2006), "Theoretical approaches to defining the essence of enterprise profit", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, vol. 86, pp. 48-52.
10. Rusak, H.A. (1997), "Assessment of the quality of profits", *Fynansovyy analiz sub'ekta khoz'jajstvovanyia* [Financial analysis of the business entity], *Vyssh. Shk.*, Mynsk, Belorussia.
11. Tereschenko, O.O. (2003), *Finansova dial'nist' sub'ektiv hospodariuvannia* [Financial activities of business entities], KNEU, Kyiv, Ukraine.
12. Turians'ka, M.M. (2005), "Profit - an important source of domestic investment resources", *Visnyk DonDUET*, vol. 3 (27), pp.94-99.
13. Turylo, A.M. (2009), "Analytical and graphical approach to measuring the quality of company profits", *Ekonomika promyslovosti*, vol 4, pp. 171-175.
14. Khistiieva, O.V. (2006), "The quality of revenue and its impact on sustainable development of commercial enterprise", Ph.D. Thesis, Economy, Donetsk, Ukraine.
15. Tsybok, O.V. (2005), "Gains in economic activities of businesses at the present stage of transformation of the economic system", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 3, pp. 137-140.

16. Chumyrys, O.V. (2003), "Quality management of company profits", Visnyk DonDUET, vol. 3, pp. 310-319.
17. Evans, Dzh. R. and Berman, B. (1990), Marketynh [Marketing], Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"